

Ana LUDUȘAN

Jurnal australian

De curînd m-am întors dintr-o călătorie în Australia. Cu toată fascinația mea pentru vegetația luxuriantă, pentru vara australiană, pentru lumina, clima și peisajul foarte diferit de cel european, dar mai ales decel românesc, un gând nu mi-a dat pace nici acolo, nu-mi dă pace nici acasă. Mă întreb, prea des, cum poate trăi poporul australian, format din atâtea popoare, atât de diferit față de poporul român. O întrebare retorică, dar afit de gravă.

Diferența în standardul de viață dintre australianul obișnuit și românul de aceeași categorie socială nu se explică prin faptul că soarele răsare în Australia în locul în care apune în România sau pentru că aici mai tot timpul e vară sau pentru că alături de o climă bună există suprafețe imense de deșert pline de bogății minerale sau de petrol încă neatins sau pur și simplu pentru că australienii ar fi mai deștepti decât românii. Secretul standardului lor de viață se explică, în mare măsură, prin aceea că resursele foarte mari ale continentului australian, aproape cât Europa, sînt distribuite la numai 19 milioane de locuitori, în prezent, și la doar 8 milioane în 1955. Pentru a ajunge de la un capăt la altul al Sydney-ului, cel mai mare oraș din Australia, trebuie să străbați 200 de kilometri. Și asta pentru că puțini australieni acceptă să locuiască în bloc. Sydney-ul se compune din suburbii, ca niște orașe satelit, formate din case fără etaj, așezate în mijlocul unor grădini pline de vegetație sau chiar a unor parcuri naționale cu arbori seculari. Legătura dintre aceste suburbii cu centrul orașului se face printr-o adevărată rețea de autobuze, trenuri și feriboturi. Fiecare suburbie are administrație proprie și utilități publice la tot pasul. Fiecare suburbie își vede de treburile ei, mai ales de bunăstarea ei, fără să o preocupe curtea vecinului. Nici un australian nu dorește să-și scoată un ochi pentru a-și procura bucuria de a-l vedea pe vecinul său fără vedere.

Calmul cetățenilor înșiruiți înaintea să urce în autobuz se explică prin aceea că sînt autobuze suficiente și acestea circulă conform unui orar respectat la secunde. Cum se explică lipsa de panică și de grabă a celui care muncește, dacă nu prin sentimentul că munca îi asigură o viață decentă. Curățenia toaletelor publice, aflate la tot pasul, inclusiv în trenuri și feriboturi, precum și confortul năucitor al mijloacelor de transport în comun se explică prin aceea că dotările acestora sînt corespunzătoare. Cum se explică amabilitatea și grija celor din serviciile publice de a „dărui” cetățeanului australian sentimentul că el, australianul, indiferent de etnie, și aici sînt multe, este cel puțin stăpînul lumii în serviciul căruia el, funcționarul, agentul public, are onoarea să servească. Numai prin aceea că statul știe să-și aleagă funcționarii și agenții care îl reprezintă și îi plătește pe măsură. Agentul public din Australia își cere scuze atunci cînd este nevoit să te amendeze fiindcă ai încălcat o anumită regulă, dar te asigură că, pînă la urmă, totul va fi în ordine.

M-a impresionat felul în care se stă la coadă la autobuz, la bancă, la cumpărături. Oamenii nu numai că nu se îmbrîncesc, dar nici nu se ating unii pe alții, păstrează o distanță apreciabilă față de cel care vorbește deja cu funcționarul de la ghișeu, față de cel care operează la bancomat sau cel care plătește pentru cumpărături. Deși ești într-un spațiu public, cu foarte mulți oameni în jur, se creează un fel de intimitate între tine și cel căruia îi vorbești. Nimeni nu trage cu urechea, nimeni nu aruncă priviri indiscrete, nimeni nu te atinge de cît din greșeală și atunci îți cere iertare numaidecît.

Aici bogăția nu este etalată în garduri și porți de marmură ca în satul Certeze din Maramureș, ci în case înconjurate de grădini spectaculoase sau ascunse în păduri de eucalipt. Bogăția se măsoară în confortul din casă, întrebuintat la maximum, în călătoriile „overseas”, în administrarea unei bătrîneți care semănă tot mai mult cu o viață normală, dar mai ales cu una activă. Mai toți pensionarii sînt voluntari în programe publice, dedicate celor aflați în dificultate.

Există desigur o luptă cumplită pentru bani, putere și prestigiu, dar în această competiție rezistă doar cei merituoiși. Cei care nu fac față acestei curse „pe viață și pe moarte” pentru a obține locurile din față, indiferent pentru ce domeniu concurează, trebuie să se mulțumească cu o existență obișnuită. Comparată cu a cetățeanului român, este mai mult decît îmbelșugată. Locuințele sociale ale australienilor săraci arată ca niște „vilișoare” din România. Răspîndite printre casele celor bogați, în toate suburbiile Sydney-ului, nu se recunosc cu nimic dintre acestea. Aceiași vegetație luxuriantă în jur, plantată și îngrijită în mare parte de autorități, aceeași construcție a caselor, aceleași servicii ireproșabile. Această politică a răspîndirii locuințelor sociale printre casele celor cu venituri medii și mari este recentă și a fost luată pentru a impune standarde înalte și celor cu venituri mici și pentru a-i determina să-și modifice comportamentul și aspirațiile. Este limpede că infracționalitatea este aproape eliminată în cartiere unde toată lumea se comportă civilizată și amabil. Presiunea grupului, a vecinilor, îi determină pe cei cu tendințe antisociale să se conformeze modelului cultural al celor cu standarde înalte. Dar și serviciile publice și ajutoarele sociale sînt pe măsură.

În Australia acolo unde individul nu face față anumitor standarde intervine statul pentru a suplini lipsa de resurse. Cînd într-o locuință socială se defectează un robinet, locatarul dă un telefon. Peste maximum două ore i se schimbă robinetul cu scuzele de rigoare din parte a celui care reprezintă autoritatea publică. Intreținerea locuinței sociale, în cele mai mici amănunte, inclusiv zugrăvitul, schimbarea mobilierului din bucătărie, baie și a mochetei este „treaba statului”.

Australia nu se bucură doar de resurse naturale încă neevaluate, ci și de un model de administrare politică anglo-saxon. Un model care lasă cetățeanului toată libertatea de mișcare și de alegere, mulțumindu-i cînd se poartă civilizată, dar care îi pretinde să respecte și ceea ce nu este a lui în egală măsură cu ceea ce îi aparține. Spațiile publice sînt pline de astfel de inscripții pentru cel care oferă locul unei persoane mai în vîrstă sau pentru cel care nu mîncă în autobuz. Libertatea ta nu trebuie să supere pe nimeni sau să pricinuiască vreun rău.

Pentru mine aceste reguli nu erau noi. Și acum mă tulbură amintirea bunicii care mă lua în brațe atunci cînd voia să-mi dea cîte o povață. Una dintre acestea suna foarte asemănător cu regulile australiene: „Poți să te porți oricînd în voie, dacă nu superi pe nimeni cu purtarea ta”, spunea bunica. Era o tîrîncă fără instrucție. Satul copilăriei mele se guverna după astfel de reguli, foarte puțin diferite de cele australiene din anul 2002. Dar a venit colectivizarea și nimeni nu a mai respectat pe nimeni. A venit industrializarea și orașul s-a transformat într-o mahala uriașă. Să fie Australia premodernă sau România scăpată de sub control?

ANALUDUȘAN s-a născut în 1948; este coordonator al Ligii Apărării Drepturilor Omului, filiala Cluj. *Micul Stalin* (roman), 1998.

KELEMEN Attila

Despre plictis

Dacă te așezi la o masă de poker și în 10 minute nu-ți dai seama cine e sucker-ul, atunci tu ești sucker-ul.

(vorbă înțeleaptă din Las Vegas)

1.

Maghiarimea din România moare de plictis. *Stricto sensu!* Cu fețișismul ei pentru tradiții își mai procură din cînd în cînd cîte un moment plin de extaz, însă ceața grea a melancoliei sale nici atunci nu se risipește complet. Deși mai există un truc vechi, prin care se pot vindeca asemenea boli, pentru acesta însă îți trebuie un deșert, trebuie să ai credință și mult, foarte mult timp.

Un tînar german mult citat a scris: „*de orice acțiune este legată și uitarea, precum viața organică are nevoie nu numai de lumină, ci și de întuneric. Cel care simte numai istoricește, pînă în mîdruva oaselor, seamănă cu acela care este forțat să nu doarmă, sau cu un animal care trebuie să trăiască din runegat, și numai din runegat. (...) Simțul istoric, la un anumit grad, devine nociv pentru toate ființele vii.*”

Istoriismul nostru se întruchipează în plictiseală. Ceea ce înseamnă o anume aservire față de bolile gramaticale/retorice/logice. Dar poate este încă prematur să ne speriem de drac.

2.

În naționalismul maghiar ardelenesc, plictiseala umblă mîna-n mîna cu cultul pasivității și cu legitimarea urii față de români. În linii mari ea ar putea fi descrisă astfel: *eu mă mulțumesc cu superioritatea mea culturală, nici nu vreau nimic, numai să fiu lăsat în pace, mai beau cîte un pahar în cîrciumă, mai scot bălegarul din grajd, din cînd în cînd fac un drum pînă la Pesta să mă întîlnesc cu prietenii mei plecați de aici sau născuți acolo, mai beau cîte un pabărel și cu aceștia, iar apoi mă delectez cu peisajul matinal, mai fac niște remarci despre, așa e foarte bine, cei înțelepți se mulțumesc și cu mai puțin etc.*

Un astfel de neo-romantism al plictisului este în răspîndire, deși acele vechituri istoricizante cu care cei plictisiți își mobilează viața, sînt niște arme cu care se poate cel mult lovi, nu și tăia sau împușca. Cu toate acestea, această plictiseală este o stare stabilă, pentru că dă naștere unei satisfacții narcisice. Cei plictisiți numesc acest narcisism mîndrie.

Iar cel plictisit este, bineînțeles, lipsit de orice simț al umorului, adică este un monad fără ferestre, incapabil de cunoaștere. Din această cauză, deși omul plictisit poate fi sincer și cinstit din cap pînă în picioare, dacă plictiseala sa este de sorginte melancolică, e mai bine să nu-l încredințăm cu decizii legate de organizarea vieții. Adică e mai bine pentru toată lumea să nu fie factor de decizie în politică.

3.

În ultimii ani, maghiarimea oficială din România a devenit practic moartă de plictiseală. Iar cea neoficială, iubitoare de viață, își face bagajele. Sărăcia și plictiseala! Un sociolog mi-a povestit acel fapt nepublicat nicăieri că există mai multe mii de părinți (nu numai maghiari, dar și români, mai ales în zona de lîngă graniță!) care, disperați, și-au înscris copiii în licee din Ungaria, sperînd că acești copii vor prinde rădăcini acolo și că poate îi vor salva ducîndu-i și pe ei dincolo. Atmosfera disperată nu a fost diminuată nici de faptul că în ultimele săptămîni forțele politice apropiate actualului, respectiv noului guvern din Ungaria au făcut ca atmosfera din Ungaria să se infiltreze dincoace de graniță, deseori intensificată pînă la panică. Poate nici n-ar fi trebuit să scriu acestea, fiecare cunoaște situația — ea însăși ținînd în mod logic de acest capitol.

4.

Problema românilor și a maghiarilor din România este aceeași: românii. Acest lucru îi pune într-o lumină defavorabilă pe români, dar nu ne surdă nici nouă. Am putea avea mai multă fantezie, dar cine se plictisește...

Trîntă dusă întru apărarea intereselor față de puterea românească — luptă ce pareă că este mijlocul cel mai adecvat și, oricum, legitim al încordării existenței, deoarece promitea lărgirea spațiului de mișcare — a devenit tematica cea mai importantă — dominantă, practic — a vieții publice maghiare din România. Să facem abstracție de cauze, de faptul că scriem presa maghiară din România, de măsura în care prietenii și dușmanii noștri români reflectă legitimitatea formei de viață eroică a partizanatului, de forța pe care o are liberalismul maghiar din România etc. Să ne mulțumim cu afit, că gîndirea noastră are o singură tematică, că fuga este totdeauna la îndemîna: *cu românii există probleme, e mai bine să fim cont de acest lucru. Îi avem în vizor de la o vreme încoace. Ei sînt de fapt niște mecanisme antropoide de creat probleme. Acolo unde se află un român, se conturează deja o problemă, nația întregă este puțin rămasă în urmă, toată lumea știe acest lucru, știu și ei, pentru că se mai uită și ei la televizor și văd ce se petrece în lume, chiar dacă în general se uită la niște prostii despre care mai bine să nici nu mai vorbim. Și iată-ne închiși laolaltă cu aceștia!...*

Prietenii noștri români sînt de-a dreptul proști, putem să fim de acord cu toții. Noi în schimb sîntem plictisitori!

5.

Cine are puterea să introducă în viața publică maghiară din România noi teme, care să aibă o miză reală? Partidele? Presa? Partidul și presa ar trebui să fie printre primele teme noi despre care ar trebui să vorbim. Nu cu „nu”, ci cu „da”: „da” pentru presa maghiară din România (este inutil să spunem „nu” diletantismului), „da” pentru reînnoirea în cadrul UDMR (nu-i de nici un folos să spunem „nu” corupției), „da” pentru colaborarea pragmatică cu românii (inutil să spunem „nu” oprimării). Trebuie să gîndim în „da”-uri și nu în „nu”-uri. Acest lucru însă nu este de ajuns, trebuie să introducem noi teme, trebuie să le dăm foc, pentru că știți bine... plictisul...

Afirmările optimiste încep cu „da”. Să spunem „da” pentru demararea proiectelor de dezvoltare a imaginii viitorului, să spunem „da” pentru înlăturarea treptată a dependenței de resursele din Un-

Alexandru Anik-Dasen, 1995

garia, să spunem „da” pentru dezvoltarea societății informaționale, pentru că ar putea avea rezultate care ar lărgi conștiința, să spunem „da” pentru ideea transilvană, în general să ne învîrtim în afirmații și nu în negații.

„Da” pentru personalitate, pentru culori, „da” pentru scandal și pentru împăcare, „da” pentru febră fiindcă vindecă, „da” pentru tot ce este latin, fiindcă niciodată nu se plictisește.

Traducere de KOROS FEKETE Sándor

KELEMEN ATTILA s-a născut în 1973, la Oradea. Publicist, redactorul șef al cotidianului internet *Transindex* (www.transindex.ro). Articole, studii în revista *Korunk* și *Filmzett*.